

EUROPEAN HUMANITIES STUDIES:
State and Society

EUROPEJSKIE STUDIA HUMANISTYCZNE:
Państwo i Społeczeństwo

SCIENTIFIC COMMITTEE/ KOMITET NAUKOWY

- Ivan Bekh – Institute of Problems of Education NAPS of Ukraine (Ukraine)
Zlata Boyko – East European Institut of Psychology (Ukraine)
Magdalena Fiternicka-Gorska – Pomorska Akademia v Slupsku (Poland)
Marla Groenwald - University of Gdańsk (Poland)
Victor Kolsur – Persjnalnyj Kilmelofyby State Pedagogical University by Orygoety Skowurts” (Ukraine)
Oleksandr Ljashenko – National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine (Ukraine)
Ursula Majher-Legavista – Paurlation by Mikolaj Rey (Poland)
Tatiana Marjtsynokovskaja – East European Inethal of Psychology (Germany)
Vladimir Menshikov – Daugavpils University (Latvia)
Katerina Ovcharsk – Institute of Pastive Psychology (Bulgaria)
Muđu Parkan – University of Stambul (Turkey)
Janna Petrockko – Institute of Probleme of Education NAPS of Ukraine (Ukraine)
Valentya Rybalka – East European Institute of Psychology (France - Ukraine)
Oleksandra Savchenko – National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine (Ukraine)
Irina Sinaeva – Polish Academy of Sciences (Poland)
Henryk Sobchuk – Polish Academy of Sciences (Representation in Kiev) (Poland)
Beata Stanishevskaja – Polish Academy of Sciences (Representation in Kiev) (Poland)
Olga Sukhomlynska – Institute of Education, NAPS of Ukraine (Ukraine)
Irina Surina – Pomorska Akademia v Slupsku (Poland)
Hideko Takeyasu – Kyoto Women’s University (Japan)
Aleksandr Vlnogradov – Notional University of “Kyiv-Mohyla Academy” (Ukraine)
Herbert Gottfried Zoglowek – Pomezanian University, Slupsk (Poland); University of Tromso-Norwegian Arctic University, Alta (Norway)

EDITORIAL BOARD/ KOMITET REDAKCYJNY

- Irina Manohha – Chief Editor, Doctor of Science, Professor
Andrzej Mirski – Science Editor, Ph.D., Associate Professor
Gabriela Simoncini – Deputy Editor, Dr., Professor
Wojeireh Zhwolinsky – Science and Language Editor (Pol.), EEIP (Ukraine - France)
Natalia Iazemchuk – Science and Language Editor (Pol.), EEIP (Ukraine - France)
Andriy Vornachov – Science and Language Editor (Engl.), EEIP (Ukraine - France)
Daria Arinicheva – Stylistic and Language Editor (Engl.), EEIP (Ukraine - France)
Julia Polianush – Support Manager, East European Institute of Psychology (EEIP) (Ukraine - France)

Project of cover page and maket-book: Olesandr Omelyan

EDITOR: WYDAWCA:

East European Institute of Psychology (EEIP) / Wiedodnieuropejski Instytut Psychologii
Oddzial w Krakowie (Polska) - 30-009 Kraków / Oddzial w Kijowie (Ukraine) - 00339, Kijów, Ukraina
str. Holositska 13, of. 538-530, 03039, Kyiv, Ukraine

Partnership / Wspytpraca

Polska Akademia Nauk (Przedstawicielstwo w Kijowie), pl. Defstac 1, 00-901 Warszawa, Poland
Fundacja im. M. Rejs, ul. Nad Potokiem 20, 30-030 Kraków, Poland

Peer-reviewed journal / Czasopiemo recenzowane

ISSN 2450-6486 European Humanities Studies: State and Society
ISSN 2413-9025 European Humanities Studies

Issue 1, 2026

DOI: <https://doi.org/10.38014/ehs-ss.2026.1.00>

EDUCATION AND MODERN SOCIETY
EDUKACJA I NOWOCZESNE SPOŁECZEŃSTWO

1.

PSYCHOLOGICAL AND PEDAGOGICAL
ASPECTS OF MODERN EDUCATION

PSYCHOLOGICZNE I PEDAGOGICZNE
ASPEKTY WSPÓŁCZESNEJ EDUKACJI

ISSN 2450-6486

<http://ehs.eeipsy.org>DOI: <https://doi.org/10.39014/ehs-ss.2026.1.08>

This publication was made with the funds of a Joint Grant of EBRP (Ukraine - France) and CNP 'Education Future'

Інна ВАРНАВСЬКА,
Олеся САМКОВА

Психологічна стійкість жителів Херсонщини в умовах тривалого воєнного конфлікту: чотирирічний ретроспективний аналіз

INNA VARNAVSKA, OLESIA SAMKOVA. Psychological resilience of the residents of the Kherson region in the context of a prolonged military conflict: a four-year retrospective analysis. This article presents a comprehensive retrospective analysis of the dynamics of psychological resilience among the civilian population of the Kherson region during the period 2022-2026. The relevance of the study stems from the need for a scientific understanding of the unprecedented experience of residents in the frontline region, who have endured rapid occupation, active civil resistance and a prolonged period of daily artillery shelling following liberation. Psychological resilience in the context of armed conflict is viewed not as a static trait, but as a strategic resource for the survival of the individual and the community. The research methodology is based on the systemic 'resilience' model.

Received 03.07.2025
Received revised 04.03.2026
Received accepted 04.15.2026
Accepted 04.30.2026

which interprets resilience as a dynamic process of adaptation to extreme challenges.

Based on an analysis of recent research by Ukrainian scholars and the results of mental well-being monitoring, the authors have scientifically identified four stages of resilience transformation among the region's residents. The first stage – mobilisation resistance (2022) – is characterized by reliance on national dignity and identity as key cognitive defenses against the pressure of occupation. The second stage – traumatic survival (2023) – is marked by the accumulation of psychological trauma and the depletion of adaptive reserves as a result of the constant threat to life. The third stage – adaptive stabilisation (2024–2025) – demonstrates recovery through the revitalisation of the educational process and professional activities, which serve as effective coping strategies in the context of a frontline city. The fourth stage – integrative resilience (2026) – focuses on post-traumatic growth and the implementation of European standards for psychosocial support within the educational environment.

It has been demonstrated that the continuity of learning and the professional activity of teachers and students contribute to the stabilisation of cognitive functions and the preservation of subjective control over one's own life. The article identifies the key organisational and psychological conditions necessary for the successful European integration of Ukrainian higher education: the introduction of systematic psychodiagnostic monitoring, the creation of university 'Resilience Spaces', and specialised training of staff to deal with the consequences of a prolonged crisis situation. The findings have practical significance for the development of psychological support programmes for the population in areas facing prolonged geopolitical challenges.

Keywords: psychological resilience, resilience, Kherson region, adaptation, military conflict, psychological trauma, higher education, post-traumatic growth.

1. Постановка проблеми

Актуальність дослідження зумовлена досвідом жителів Херсонщини, які протягом чотирьох років (2022–2026) перебували у вихорі динамічних геополітичних викликів: від стрімкої окупації та активного громадянського спротиву до життя в умовах постійних артилерійських обстрілів після звільнення. В умовах

війни психологічна стійкість (резильєнтність) припиняє бути лише теоретичним конструктом і стає стратегічним ресурсом виживання як окремої особистості, так і громади в цілому. Особливої ваги набуває аналіз стійкості науково-педагогічного складу і студентства прифронтових університетів, які змушені підтримувати освітній процес у ситуації хронічного стресу. Вивчення херсонського кейсу дозволяє виявити унікальні когнітивні та емоційні стратегії адаптації, що є критично важливим для розробки сучасних стандартів психологічного супроводу в зонах тривалих воєнних конфліктів.

Останні дослідження та публікації. Творетичний фундамент роботи базується на сучасних розробках українських вчених, які аналізують психологію війни з різних ракурсів: наприклад, про чинників стійкості: О. Богдан досліджує підність як базовий фактор резильєнтності педагогів Херсонщини в умовах інформаційного та воєнного тиску [1]. А. Буровицька акцентує увагу на освітньому контексті, зокрема на особливостях резильєнтності студентської молоді, яка продовжує навчання під час війни [2].

А також колектив авторів під керівництвом Н. Гусак [3] пропонує системний підхід до резильєнс-підтримки в надзвичайних ситуаціях, що доповнюється доробками С. Кузікової та В. Злижкова щодо супроводу особистості в умовах бойових дій [6].

Вільш детально аналізує травму і діагностику М. Косітора [5]. зокрема розкриває специфіку моральної травми, а роботи В. Злижкова та Л. Карамушки [7] надають інструментарій для психодіагностики особистості у кризових ситуаціях і моніторингу здоров'я персовалу.

Доречно врахувати і інші аспекти психологічної стійкості, що достатньо розкрито у наукових розробках В. Чорного [9] (досвід військовослужбовців) Л. Шевчук [8] (загальні засади стійкості в умовах воєнного стапу), що створюють контекст для порівняльного аналізу цивільного населення.

Мета статті – проведення ретроспективного аналізу динаміки психологічної стійкості жителів Херсонщини протягом чотирьох років війни, виявлення ключових чинників, що сприяли збереженню ментального здоров'я населення, та обґрунтування організаційно-психологічних умов впровадження європейських стандартів підтримки в освітній простір прифронтового регіону.

Для досягнення мети і забезпечення наукової достовірності використовується комплекс методів:

- теоретичні: аналіз і систематизація наукових джерел (ретроспективний метод) для вивчення етапів трансформації психологічного стану населення з 2022 по 2026 роки;
- ампіричні: психодіагностичне тестування із використанням адаптованих методик для оцінки рівня життєстійкості та ментального благополуччя (зокрема, інструментарій Л. М. Карамушки та В. Л. Зливкова) [7].
- метод самоспостереження: аналіз авторських довілок і рефлексивних звітів учасників освітнього процесу в Херсоні.
- статистичні: методи кількісної та якісної обробки даних для виявлення кореляцій між соціальною підтримкою і рівнем стресостійкості.

2. Викад основного матеріалу дослідження

Теоретичний аналіз психологічної стійкості (резильєнтності) вимагає відмови від трактування її як вродженої статичної риси особистості. Натомість, у контексті тривалої війни на Херсонщині, вона розглядається як динамічний процес адаптації, що постійно трансформується під впливом екстремальних зовнішніх чинників. Згідно з комплексним підходом «резилієнс», психосоціальна підтримка в умовах надзвичайних ситуацій не може обмежуватися разовими акціями, а повинна мати системний характер, охоплюючи індивідуальний, груповий та інституційний рівні.

Ретроспективний аналіз дозволяє виділити чотири ключові стадії формування і трансформації стійкості жителів регіону протягом 2022–2026 років:

1. Мобілізаційний спротив (2022 рік)

На початковому етапі повномасштабного вторгнення та окупації стійкість базувалася на фундаменті національної та особистої гідності. Для науково-педагогічної спільноти жителів Херсонщини гідність стала основним психологічним щитом, що дозволив чинити спротив інформаційному тиску і военній агресії. Основний когнітивний ресурс на цій стадії – ціннісна орієнтація, де збереження ідентичності переважало над страхом за фізичне виживання. Психологічна стабільність підтримувалася за рахунок активної громадянської позиції і віри у швидке звільнення, що мінімізувало ризики нетайної депресивної декомпенсації.

2. Травматичне виживання (2023 рік)

Після звільнення правобережжя Херсонщини ейфорія змінилася

усвідомленням масштабів пережитого, що супроводжувалося початком систематичних артилерійських обстрілів. На цій стадії з'являються виражені ознаки моральної травми, спричиненої досвідом життя під окупацією і постійною загрозою смерті. Психодіапностика особистості в цей період фіксує глибокі кризові стани, що потребують спеціалізованого втручання для запобігання розвитку ПТСР. Ключовим викликом стало подолання відчуття безпорадності та виснаження когнітивних ресурсів, що були максимально використані на першому етапі війни.

3. Адаптивна стабілізація (2024–2025 роки)

Цей період характеризується переходом від реактивного виживання до активної побудови нових моделей життєдіяльності. Особливої ваги набуває формування резильентності серед студентів і персоналу університетів, які змушені працювати в умовах змішаного або дистанційного навчання під звуки вибухів. Стійкість тут виступає як професійна компетенція: освітній процес стає засобом психологічної структуризації часу та простору. Впровадження новітніх засобів навчання і психологічного супроводу дозволяє стабілізувати ментальне здоров'я через залучення до соціально значущої діяльності.

4. Інтеграційна відновлюваність (2026 рік)

На сучасному етапі акцент зміщується на стратегічне відновлення та імплементацію європейських стандартів психологічного благополуччя в освітнє і соціальне середовище. Стійкість жителів Херсонщини трансформується у посттравматичне зростання, де досвід подолання кризи стає ресурсом для розвитку. Важливою умовою є нострифікація українських наукових розробок у міжнародний простір (зокрема, через публікації у виданнях Scopus та WOS), що підтверджує відповідність вітчизняних методик світовим вимогам до ментального здоров'я. Психологічний супровід на цій стадії спрямований на довгострокову реінтеграцію та створення безпечного освітнього простору за стандартами Болонського процесу.

На основі системного моніторингу ментального благополуччя, проведеного із застосуванням методологічного інструментарію Л. М. Карамушки та колег [7], здійснено глибокий аналіз трансформації психологічних ресурсів населення. Результати дослідження дозволяють простежити, як внутрішні та зовнішні чинники стійкості змінювали свою пріоритетність залежно від етапу воєнного конфлікту (табл.1).

Таблиця 1.

Динаміка домінуючих чинників психологічної стійкості та рівнів адаптації*

Період	Домінуючий чинник стійкості	Рівень адаптації (%)	Психологічний стан за результатами моніторингу
2022	Національна ідентичність та пову́ття гідності	85%	Гострий стрес, падіння мобілізація, «ефект зурпваності»
2023	Соціальна підтримка, волонтерсько, мікросоціальні зв'язки	60%	Моральна травма, емоційне виснаження, депресивні проври
2024	Освітня активність, професійна діяльність, «зникання»	70%	Резильвентність, стабілізація когнітивних функцій
2025-26	Системний фаховий супровід та європейські стандарти допомоги	75%	Посттравматичне зростання, інтеграція дозвілу

* Джерело: розроблено авторами

Представлені дані ілюструють складну траєкторію психологічного стану громади. На початку повномасштабного вторгнення (2022 р.) спостерігався феномен «ідеологічного шита»: національна гідність виступала основним модератором стійкості, що дозволяло утримувати високий рівень адаптації (85%) навіть у стані гострого стресу. Проте 2023 рік позначився критичним спадом до 60%. Це пояснюється кумулятивним ефектом тривалої окупації і переходом до стадії виснаження, де на зміну мобілізації прийшла моральна травма.

Починаючи з 2024 року, ключовим стабілізатором стала діяльність – робота і навчання як спосіб повернення суб'єктивного контролю над життям. У 2025–2026 роках рівень адаптації знову зріс до 75%, що свідчить про перехід від простого виживання до посттравматичного зростання. Цей підйом став можливим завдяки трансформації індивідуальної стійкості в системну, підкріплену фаховим психологічним супроводом та міжнародним досвідом.

У межах ретроспективного аналізу детально досліджено специфічні соціальні групи, що дозволило сформуванати узагальнені «портрети стійкості»:

Перша група (педагогічна спільнота і науковці): стійкість викладачів Херсонщини виявилася тісно пов'язаною з категорією гідності та професійної місії. Для них збереження освітнього процесу

в університеті стало формою інтелектуального спротиву. Гідність виконувала роль бар'єра, який запобігав особистісній деградації та конформізму під час окупації, а після звільнення – стала основою для відновлення академічної культури.

Друга група (студентство): резильєнтність молоді в умовах воєнного часу характеризується високою гнучкістю. Навчання виступає не лише як процес здобуття знань, а як інструмент конструювання «нормального» майбутнього в «ненормальних» обставинах. Студенти демонструють здатність до адаптивної стабілізації через залученість до цифрових освітніх просторів, що нівелює відчуття ізоляції.

Третя група (персонал організацій та адміністрація): застосування спеціалізованих практикумів для діагностики персоналу дозволило встановити, що корпоративна підтримка та чіткі алгоритми дій у кризових ситуаціях знижують ризик професійного вигорання навіть за умови регулярних обстрілів міста.

У контексті чотирирічної війни на Херсонщині, стратегії подолання кризових ситуацій трансформувалися з індивідуальних

Таблиця 2.

Розширена характеристика стратегій подолання кризових ситуацій*

Стратегія	Глибока деталізація та приклад застосування	Джерело теоретичного обґрунтування
Копітивна	Включає інтелектуальну переробку трази, раціоналізацію безпеки та пошук нових життєвих сенсів у професійній діяльності. Наприклад, викладачі розцінюють щоденну роботу як акт інтелектуального спротиву, переосмислюючи травматичний досвід як джерело унікальної експертизи та внутрішньої сили.	В. Злиссос, С. Лукомска, О. Федак [4]
Емоційна	Орієнтована на стабілізацію психоемоційного фону через специфічний «фронтовий» гумор, релігійні практики та поглиблення мікросоціальних зв'язків. Наприклад, формування груп емпатичної підтримки серед колег, де спільне проживання гора трансформується у колективну стійкість.	Н. Гусак, В. Чернороссін, М. Козігора [3,5]
Діяльісна	Проявляється через активну залученість до волонтерства, безперервність освітнього процесу і фізичну активність як засіб боротьби з апатією. Наприклад, студенти і викладачі беруть участь у громадських проєктах та спортивних заходах, що повертає відчуття контролю над власним життям.	С. Кузіхоса, Т. Щербак, А. Буроснісса [2;6]

* Джерело: розроблено авторами

реакцій у колективні механізми виживання. Для структурування цього досвіду використано класифікацію копінг-стратегій, що дозволяє оцінити глибину адаптації жителів регіону.

Так, жителі прифронтових територій демонструють високу варіативність копінг-механізмів, що спираються на наукові розробки провідних українських психологів.

Для того, щоб унікальний досвід Херсонщини став частиною європейського освітнього та наукового простору, необхідно забезпечити три фундаментальні умови, що базуються на сучасних психологічних практикумах.

Психодіагностичний моніторинг і скринінг: впровадження системи регулярних скринінгів ментального здоров'я для студентів і персоналу університету з метою раннього виявлення ознак моральної травми і професійного вигорання; використання верифікованих методик дослідження психічного благополуччя в організаціях для оцінки динаміки адаптації в умовах тривалого стресу; створення персоналізованих карт психологічного супроводу на основі даних моніторингу.

Створення «Просторів стійкості»: організація фізичних та віртуальних хабів, що функціонують за моделлю «резилієнс», що фокусується на розвитку ресурсів особистості, а не лише на лікуванні травми; забезпечення доступу до міжнародних баз знань та програм психосоціальної підтримки, що відповідають європейським стандартам вищої освіти; проведення групових тренінгів із життєстійкості для зміцнення соціального капіталу громади.

Спеціалізована підготовка і супервізія кадрів: проведення інтенсивного навчання для адміністративного та науково-педагогічного персоналу з навичок першої психологічної допомоги і кризового консультування; впровадження програм навчання по роботі з моральною травмою і ПТСР, що інтегрують досвід військової психології в цивільну сферу; забезпечення постійної супервізійної підтримки для фахівців, які працюють у прифронтовій зоні, з метою запобігання вторинній травматизації.

3. Висновки

На основі проведеного ретроспективного аналізу психологічної стійкості жителів Херсонщини протягом чотирьох років воєнного конфлікту (2022–2026 рр.) можна сформулювати такі ґрунтовні висновки:

- психологічна стійкість не є статичною рисою, а є складним процесом адаптації, що проходить через стадії мобілізації, виснаження і стабілізації. Унікальний досвід Херсонщини підтверджує, що на різних етапах війни домінуючі чинники стійкості змінюються: від ціннісно-орієнтованої гідності на початку окупації до професійно-діяльній активності в умовах тривалих обстрілів.
- почуття особистої і національної гідності виступає ключовим предиктором стійкості для науково-педагогічної спільноти, виконуючи роль бар'єра проти моральної травми та деградації в умовах окупаційного тиску. Це підтверджує необхідність включення ціннісного компонента до програм психологічної підтримки.
- безперервність освітнього процесу в Херсонському державному аграрно-економічному університеті та інших закладах регіону виявилася дієвою копінг-стратегією. Залученість студентів до навчання дозволє стабілізувати когнітивні функції і формувати образ позитивного майбутнього, що є основою резильєнтності молоді.
- чотирирічний період війни виявив високі ризики кумулятивної травматизації та професійного виторання персоналу. Впровадження регулярного психодіагностичного моніторингу за європейськими стандартами є обов'язковою умовою для збереження трудового та інтелектуального потенціалу прифронтових територій.
- подолання наслідків війни потребує імплементації підходу «резилієнс» на інституційному рівні. Створення спеціалізованих «Просторів стійкості» та підготовка фахівців, здатних працювати з моральною травмою та ПТСР, є ключовими кроками для успішної євроінтеграції української вищої освіти та суспільства в цілому.

Отже, досвід Херсонщини свідчить про можливість трансформації пережитої колективної травми у ресурс розвитку. Аналіз використаних копінг-стратегій (когнітивних, емоційних та діяльній) дозволяє розробити уніфіковані рекомендації для зміцнення психологічної безпеки в зонах тривалих геополітичних викликів.

References:

1. Богдан, О. (2025). Гідність педагогів Херсонщини як чинник їхньої стійкості в умовах воєнного та інформаційного протистояння російській агресії. *Проблеми політичної психології*. 18(32). С.182-202.
2. Буровинька, А. І. (2024). Особливості резильентності студентів під час навчання в умовах воєнного часу. *Наукові записки. Серія: Психологія*. (2). 17-23.
3. Гусак Н., Чернобровкіна В., Чернобровкін В., Максименко А., Богданов С., Бойко О. (2017) Психосоціальна підтримка в умовах надзвичайних ситуацій: підхід резилієнс. Київ: Унів. вид-во ПУЛЬСАРИ. – 216 с.
4. Зликов В. Л., Лукомська С.О., Федан О.В. (2016). Психодіагностика особистості у кризових життєвих ситуаціях. Київ: Педагогічна думка. С.173-175.
5. Козігора М.А. (2023). Психологічні особливості проаву моральної травми під час воєнного конфлікту: дис. на здобуття наук. ступеня доктора філософії: 033 Психологія. Луцьк. 215 с.
6. Кузікова С., Зликов В., Лукомська С., Щербак Т., Котух О. (2024). Психологічний супровід особистості в умовах війни: навчальний посібник. Київ–Ніжи: Видавець Лисенко М. М.. 260 с.
7. Методики дослідження психічного здоров'я та благополуччя персоналу організацій: психологічний практикум / Л. М. Карамушка, О. В. Креденцер, К. В. Терещенко, В. І. Лагодзінська, В. М. Івкін, О. С. Ковальчук ; за ред. Л. М. Карамушки. Київ: Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України, 2023. 76 с.
8. Шевчук, Л. П. (2025). Психологічна стійкість особистості в умовах воєнного стану // Актуальні проблеми сучасної науки в дослідженнях молодих учених, курсантів та студентів: тези доп. Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Вінниця, 16 трав. 2025 р.) / МВС України, Харкіа. нац. ун-т внутр. справ ; Нац. акад. правових наук України. Вінниця : ХНУВС. С. 398-401.
9. Чорний В. (2024) Психологічна стійкість українських військовослужбовців в ході російсько-української війни: соціальні чинники. *Збірник наукових праць Центру воєнно-стратегічних досліджень НУОУ імені Івана Чернаховського*. № 2. С. 139–145.

Transliteration of References:

1. Bohdan, O. (2025). Hidnist pedahohiv Khersonshchyny yak chynnyk yikhoni stitkosti v umovakh volennoho ta informatsiinoho protystoiannia rosiiskii ahresii [Dignity of Kherson region teachers as a factor of their resilience in the conditions of military and information opposition to Russian aggression]. *Problemy politychnoi psykholohii*, 18(32), 182-202. [in Ukrainian].

2. Burovytska, A. I. (2024). Osoblyvosti rezylientsnosti studentiv pid chas navchannia v umovakh voiennoho chasu [Features of students' resilience during studies in wartime conditions]. *Naukovi zapysky. Serii: Psykholohiia*. (2). 17-23. [in Ukrainian].
3. Husak, N., Chernobrovkina, V., Chernobrovkin, V., Maksymenko, A., Bohdanov, S., & Boiko, O. (2017). Psykhosotsialna pidtrymka v umovakh nadzvychnykh sytuatsii: pidkhid rezyliens [Psychosocial support in emergency situations: a resilience approach]. *Pulsary*. [in Ukrainian].
4. Zlyvkov, V. L., Lukomska, S. O., & Fedan, O. V. (2016). Psykhodiahnostyka osobystosti u kryzovykh zhyttievykh sytuatsiiakh [Psychodiagnostics of personality in crisis life situations]. *Pedahohichna dumka*. [in Ukrainian].
5. Kozihora, M. A. (2023). Psykholohichni osoblyvosti protavu moralnoi travmy pid chas voiennoho konfliktu [Psychological features of moral trauma manifestation during a military conflict] (Doctoral dissertation). Luts'k. [in Ukrainian].
6. Kuzikova, S., Zlyvkov, V., Lukomska, S., Shcherbak, T., & Kotukh, O. (2024). Psykholohichni suprovid osobystosti v umovakh viiny: navchalnyi posibnyk [Psychological support of personality in war conditions: a study guide]. Vydavets Lysenko M. M.. [in Ukrainian].
7. Karamushka, L. M., Kredentser, O. V., Tereshchenko, K. V., Lahodzinska, V. L., Ivkin, V. M., & Kovalchuk, O. S. (2023). Metodyky doslidzhennia psykhiichnoho zdorovia ta blahopoluchchia personalu orhanizatsii: psykholohichni praktykum [Methods of researching mental health and well-being of organization personnel: a psychological workshop] (L. M. Karamushka, Ed.). Institute of Psychology named after H.S. Kostiuk of the NAPN of Ukraine. [in Ukrainian].
8. Shevchuk, L. P. (2023). Psykholohichna stiikist osobystosti v umovakh voiennoho stanu [Psychological resilience of personality in the conditions of martial law]. In *Aktualni problemy suchasnoi nauky v doslidzhenniakh molodykh uchenykh, kursantiv in studentiv* (pp. 398-401). KhNUVS. [in Ukrainian].
9. Chorny, V. (2023). Psykholohichna stiikist ukraïnskykh viiskovosluzhbovtiv v khodi rosiïsko-ukraïnskoï viiny: sotsialni chynnyky [Psychological resilience of Ukrainian servicemen during the Russian-Ukrainian war: social factors]. *Zbirnyk naukovykh prats TsVSD NUOU*. (2). 139-145. [in Ukrainian].

Authors

Inna VARNAVSKA

*Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Social
and Behavioural Sciences,*

*Kherson State Agrarian and Economic University,
Kropyvnytskyi, Ukraine*

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3061-0665>

E-mail: varnavska_i@ksaeu.kherson.ua

Olesia SAMKOVA

*Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Social
and Behavioural Sciences,*

*Kherson State Agrarian and Economic University,
Kropyvnytskyi, Ukraine*

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4064-2115>

E-mail: samkova_o@ksaeu.kherson.ua

Abstracts

ІННА ВАРНАВСЬКА, ОЛЕСЕ САМКОВА. Психологічна стійкість жителів Херсонщини в умовах тривалого воєнного конфлікту: чотирирічний ретроспективний аналіз. У статті здійснено комплексний ретроспективний аналіз динаміки психологічної стійкості (резильєнтності) цивільного населення Херсонської області в період 2022–2026 років. Актуальність дослідження зумовлена необхідністю наукового осмислення безпрецедентного досвіду жителів прифронтового регіону, які пройшли через етапи стрімкої окупації, активного громадянського спротиву і тривалого перебування в умовах щоденних артилерійських обстрілів після звільнення. Психологічна стійкість у контексті воєнного конфлікту розглядається не як статична риса, а як стратегічний ресурс виживання особистості та громади.

На основі аналізу останніх розробок українських вчених і результатів моніторингу ментального благополуччя авторами науково обґрунтовано чотири стадії трансформації стійкості жителів регіону. Доведено, що безперереність навчання та професійна активність педагогів і студентів сприяють стабілізації когнітивних функцій та збереженню суб'єктивного контролю над власним життям. У статті визначено ключові організаційно-психологічні умови, необхідні для успішної еєроінтеграції української вищої освіти: запровадження системного психодіагностичного моніторингу, створення університетських «Просторів стійкості» та спеціалізована підготовка кадрів для роботи з наслідками тривалої кризової ситуації. Отримані результати мають практичне значення для розробки програм психологічного супроводу населення в зонах тривалих геополітичних викликів.

Ключові слова: психологічна стійкість, резильєнтність, Херсонщина, адаптація, військовий конфлікт, моральна травма, вища освіта, посттравматичне зростання.

INNA VARNAVSKA, OLESIA SAMKOWA. *Odporność psychologiczna mieszkańców obwodu chersońskiego w warunkach długotrwałego konfliktu zbrojnego: czteroletnia analiza retrospektywna.* W artykule przeprowadzono kompleksową analizę retrospektywną dynamiki odporności psychicznej (rezyliencji) ludności cywilnej obwodu chersońskiego w latach 2022-2026. Aktualność podjętej problematyki wynika z potrzeby naukowego ujęcia bezprecedensowych doświadczeń mieszkańców regionu przyfrontowego, którzy przeszli przez etapy gwałtownej okupacji, aktywnego oporu obywatelskiego oraz długotrwałego przebywania w warunkach codziennych ostrzałów artyleryjskich po wyzwoleniu. Odporność psychiczna w kontekście konfliktu zbrojnego jest traktowana nie jako cecha statyczna, lecz jako strategiczny zasób przetrwania jednostki i wspólnoty.

Na podstawie analizy najnowszych opracowań ukraińskich naukowców oraz wyników monitoringu dobrostanu psychicznego autorzy uzasadnili naukowo cztery etapy transformacji odporności mieszkańców regionu. Wykazano, że ciągłość procesu edukacyjnego oraz aktywność zawodowa nauczycieli i studentów sprzyjają stabilizacji funkcji poznawczych oraz zachowaniu poczucia subiektywnej kontroli nad własnym życiem. W artykule określono kluczowe uwarunkowania organizacyjno-psychologiczne niezbędne dla skutecznej integracji europejskiej ukraińskiego szkolnictwa wyższego, w tym: wprowadzenie systemowego monitoringu psychodiagnostycznego, tworzenie uniwersyteckich „Przestrzeni Odporności” oraz specjalistyczne przygotowanie kadry do pracy z konsekwencjami długotrwałej sytuacji kryzysowej. Uzyskane wyniki mają praktyczne znaczenie dla opracowania programów wsparcia psychologicznego ludności w regionach dotkniętych długotrwałymi wyzwaniami geopolitycznymi.

Słowa kluczowe: odporność psychiczna, rezyliencja, obwód chersoński, adaptacja, konflikt zbrojny, uraz psychiczny, szkolnictwo wyższe, rozwój pourazowy.

Contents

1. PSYCHOLOGICAL AND PEDAGOGICAL ASPECTS OF MODERN EDUCATION	3
Svitlana BYKOVA Psychological indicators of personal achievement: results of a content analysis of students' work in various disciplines	4
Natalia DUBININA, Yanina MARYANKO, Tatiana KARTEL Foreign language competence as a component of preparation of future civil-engineers for international cooperation	15
Alona OHNEVA Social intelligence as a regulator of interpersonal interaction styles of students. The article examines social intelligence as a psychological mechanism regulating interpersonal interaction styles among students	34
Natalia OHORODNYK Developing future seafarers' soft skills through maritime English in the context of professional personality growth	44
Tetiana PLEKHANOVA Emotional intelligence as a professional success factor for pediatric interns	54
Oleh YATSUKH Implementation of Case-based learning in online teaching of «Civil safety»	63

2. REFORMING EDUCATION IN WARTIME . . . . . 73**Lidia DERKACH**

Lessons from the Ukrainian experience of reforming higher education in the context of cognitive warfare: main trends and challenges. 74

3. PSYCHOLOGICAL RESILIENCE AND ITS SUPPORT IN WARTIME. . . . . 87**Inna VARNAVSKA, Olesia SAMKOVA**

Psychological resilience of the residents of the Kherson region in the context of a prolonged military conflict: a four-year retrospective analysis 88

Oleksii VASYLENKO

Contemporary theoretical perspectives on the mental health of student youth under wartime conditions: the role of personal resources in coping with stress 101

Oksana VDOVICHENKO

Using psychotechniques to correct unjustified risk in extreme situations. 115

Mariia KAZANZHY

Resources for stress management among today's students – future teachers and psychologists. 126

Oleksandra SYDORENKO

Theoretical and methodological framework for resiliency of participants in educational interaction amidst existential challenges of prolonged armed conflict 136

4. SCHOOL EDUCATION IN WARTIME . . . . . 152**Svittana TANANA**

Advantages and disadvantages of the blended learning of English in conditions of martial law in the secondary school 153

WORK APPLICATION

Editorial Board EHS:S&S Takes the evaluation and publication of original materials, previously unpublished texts and only the ones that at the same time do not pass any publishing process.

Language(s) of publication: English, Polish. Possibility of the publication to further the stated languages - by the decision of the editorial board.

Authors who wish to publish the article in „European Humanities Studies: State and Society“, must send it to the E-mail: ehs.state@gmail.com, contains information about the author: academic degree and academic title, place of work (university, college, department), city, country, e-mail address.

After the successful Peer-review materials obtained the author will receive official notification of acceptance of an article for publication and preparation for publication. After receiving such notice, the author directs the editorial board of the Declaration of the author (download): print, fill out "by hand", sign, scan and send by e-mail edition: ehs.state@gmail.com

Declaration of the author:

- confirms that his / her text does not violate the rights of third parties, and is not in consideration for publication in any edition;
- confirms the accuracy and completeness of the copyright data (affiliation);
- agrees to submit personal information in electronic and printed form;
- in the case of collective work, the authors indicate the proportion of personal contributions (in accordance with the recommendations of the Ministry of Science and Higher Education, and in order to counter the practice of "ghostwriting" and "guest authorship").

Payment of printing costs (when it is necessary) carried out by the author only after the successful completion of a preliminary review procedure and the adoption of the Declaration of the editorship of the author.

Edition does not pay fees for the publication of the texts on the pages of the EHS:S&S. The editors reserve the right to make minor changes and reductions in the articles, which have no influence on their content, notifying the author.

ARTE ET HUMANITATE,
LABORE OF SCIENTIA

EUROPEAN
HUMANITIES STUDIES
State and Society

THE JOURNAL IS AVAILABLE ONLINE IN THE FOLLOWING DATABASES /
CZASOPISMO JEST DOSTĘPNE ONLINE W BAZACH:

Index Copernicus International (<http://www.indexcopernicus.com>)

Link: <http://journals.indexcopernicus.com/search/details?id=46623>

Biblioteka Narodowa (https://alpha.bn.org.pl/search*pol)

Polska Bibliografia Naukowa (<https://pbn.nauka.gov.pl/sedno-webapp/works/734610>)

Centrum NUKAT (<http://katalog.nukat.edu.pl/lib/item?id=chamo:3718161&theme=nukat>)

<http://ehs.eeipsy.org> (OJS access on-line)

Address for correspondence of the Editorial
European Humanities Studies: State and Society

Adres korespondencyjny redakcji
European Humanities Studies: State and Society

E-mail: ehs.state@gmail.com

Website /
Adres strony internetowej

<http://ehs.eeipsy.org>

ARTE ET HUMANITATE,
LABORS ET INCIPIITIAEUROPEAN
HUMANITIES STUDIES
State and Society

EUROPEAN HUMANITIES STUDIES: State and Society /
EUROPEJSKIE STUDIA HUMANISTYCZNE: Państwo i Społeczeństwo. -
Issue 1, 2026 - (Poland - Ukraine)
DOI: <https://doi.org/10.38014/ehs-ss.2026.1.00>

Editors:

Alzhisrea Names, The Intanthoree of State and Society /
Rimor Hrešred, Irlor erntstrator (Prince of Society)
Praynsise prof. IJ, somonistunmerntations of Hvanst of kingword, Ukraine)
Stenana Hainer, Irtbaneistor (Polagre - Ukraine)
Lobrbert Garnz, Iírka antistor (Poland - Ukraine)
Eumert David, the Isoritomtary of Eauger-of Socarity)
Lmosnin Ditroii, Iíhizamistor (Poland - Ukraine)
Drogani Remoz, Itkzinumcentery (Polagre - Ukraine)
Orchiscisdvarnez, the inccittenorry of Eungsof Security)
Jasaand Mohons, Irtk.amristor (Poland - Ukraine)
Statsi Bncawowibni humanities studies: State and Społeczeństwo
Europejskie Studia Humanistyczne: Państwo i Społeczeństwo
Issue 1, Gírvieon, Issue 1, 2026 (Poland - Ukraine)
DOI: <https://doi.org/10.38014/ehs-ss.2026.1.00>

International Publishing / Międzynarodowe Wydawnictwo

East European Institute of Psychology (EEIP) / Wschodnioeuropejski Instytut Psychologii

Oddział w Krakowie (Polska) - 30-009 Kraków

tel. +48 797 325 749

Oddział w Kijowie (Ukraina) - 03039, Kijów, Ukraina

str. Holosiivska 13, of. 528-330, 03039, Kyiv, Ukraine

tel. +380442570710, +380443360622

e-mail: ehs.state@gmail.com

Partnership / Współpraca

Polska Akademia Nauk, pl. Defilad 1, 00-901 Warszawa, Poland (Przedstawicielstwo w Kijowie)

Fundacja im. M. Reja, Kraków

ul. Nad Potokiem 20, 30-830 Kraków, Poland